

ГЕШТАЛЬТПСИХОЛОГІЯ (від нім. Gestalt — образ, структура, цілісна форма і психологія) — напрям у психології, в якому за основний пояснювальний принцип узято цілісне поєднання елементів психічного життя, яке не може бути зведене до суми окремих складових — гештальтів. Започаткували у 1-й чв. 20 ст. нім. вчені М. Вертгаймер, В. Келер і К. Коффка, виступивши проти структур. психології **В.-М. Вундта** та Е.-Б. Тітченера, за якою складні псих. феномени утворюються з простих за законами асоціації або твор. синтезу. У Г. знайшла подальший розвиток проблема цілісності, розроблена представником австр. (ґрац.) школи психологів Г. фон Еренфельсом. Філософ. основа Г. мала еклікт. характер. У ній феноменол. погляди **Е. Гуссерля** та суб'єктивіст. погляди Е. Маха поєднані з теоріями нім. фізіологів Е. Герінґа і Й.-П. Мюллера. Гештальтпсихологи розуміли псих. явища як феномени, які не залежать від поперед. предмет. діяльності людини, її знань і досвіду. Суб'єктив. світ людських переживань вони розглядали у двох аспектах: як фізіол. (процеси у мозку як відображення впливів зовн. світу) і як псих. (феноменал.) реальності, між якими виникають відношення ізоморфізму (взаємнооднознач. відповідності). Отже, псих. закони в Г. зводилися до законів фізіології мозку. Визнання ізоморф. відношення між предметами об'єктив. дійсності і психол. явищами іноді зумовлювало визнання у Г. тотожності образів сприймання і реал. предметів. Проте гештальтпсихологи не відмовлялися і від вивчення феноменів свідомості методом інтроспекції. За одиницю аналізу свідомості обрано цілісну образну структуру (гештальт), утвор. за законом прегнантності, тобто тенденції психол. поля свідомості до формування найпростіших стійких врівноваж. замкнених фігур. Думка про те, що внутр. системна організація цілого визначає властивості й функції його частин, початково застосована в експерим. вивченні сприймання (М. Вертгаймер, 1912). Це дало можливість дослідити низку важливих особливостей останнього: константність, структурність, залежність образу предмета («фігури») від його оточення («фону») та ін. Під час аналізу інтелектуал. поведінки з'ясовано роль сенсор. образу в організації рухових реакцій. Побудову цього образу пояснювали особливим псих. актом пізнання, миттєвого захоплення (інсайт) відношень у полі,

що сприймається. Ці положення Г. протиставила **бігевіоризму**, який пояснював поведінку організму в проблем. ситуації перебором «сліпих» рухових проб, які випадково призводять до вдалого рішення. У дослідж. процесів мислення людини осн. наголос робили на перетворенні пізнавал. структур, завдяки якому ці процеси набували продуктив., твор. характеру, на відміну від формал.-логіч. операцій, алгоритмів. Започатк. гештальтпсихологами (М. Вертгаймер, В. Келер, К. Дункер та ін.) метод емпірич. дослідж. мислення — «міркування вголос» — давав змогу, на відміну від феноменол. підходу, об'єктивно досліджувати цей процес. Завдяки цьому встановлено один із законів мислення — виявлення нових сторін об'єктів шляхом мисленнєвого включення у систему нових зв'язків і відношень. Проте Г. заперечувала роль активності і минулого досвіду суб'єкта у процесі розв'язання твор. завдань. У 1920-і рр. К. Левін доповнив розроблену гештальтпсихологами модель псих. світу людини поняттям «особистісний вимір».

Експерим. методи Г. й отримані результати відіграли значну роль у дослідж. проблем психології мислення, пам'яті і сприймання. Однак через недосконалість та екліктичність вихідних методол. засад, відірваність від реал. практики вона не змогла піднятися до рівня заг.-визнаної психол. теорії.

Рекомендована література

1. Уотсон Дж. Психология как наука о поведении / Пер. с англ. Москва; Ленинград, 1926;
2. K. Koffka. Principles of Gestaltpsychology. New York, 1935;
3. W. Köhler. Gestaltpsychology: An introduction to new concepts in modern psychology. New York, 1947;
4. W. R. Passons. Gestalt approaches in counseling. New York, 1975;
5. G. O. Stevens. Gestalt is... New York, 1977;
6. Торндайк Э. Принципы обучения, основанные на психологии / Пер. с англ. // Осн. направления психологии в классических трудах. Бихевиоризм. Москва, 1998.

В. Ф. Маценко

Бібліографічний опис:

Гештальтпсихологія / В. Ф. Маценко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-25601>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).